

РІШЕННЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ВЧЕНОЇ РАДИ ПРО ПРИСУДЖЕННЯ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ

Спеціалізована вчена рада ДФ 35.051.164 Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України, м. Львів, ухвалила рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право на підставі прилюдного захисту дисертації «Значні правочини господарських товариств» 15 квітня 2024 року.

Гринишин Христина Михайлівна, 27.10.1989 року народження, громадянка України, освіта повна вища. У 2011 році закінчила Львівський національний університет імені Івана Франка, отримала повну вищу освіту та здобула ступінь магістра за спеціальністю «Право». У 2019 році поступила на навчання в аспірантуру кафедри інтелектуальної власності, інформаційного та корпоративного права Львівського національного університету імені Івана Франка, форма навчання заочна.

З 01.2012 року до 02.2022 року працювала юристом в АТ «Укрзалізниця».

З вересня 2022 року та дотепер працює викладачем у Львівському кооперативному фаховому коледжі економіки і права.

Дисертацію виконано на кафедрі інтелектуальної власності, інформаційного та корпоративного права Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України, м. Львів.

Науковий керівник: **Яворська Олександра Степанівна**, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри інтелектуальної власності, інформаційного та корпоративного права Львівського національного університету імені Івана Франка.

Здобувач має 12 наукових публікацій за темою дисертації, з них 0 статей у періодичних наукових виданнях інших держав, 4 статті у наукових фахових виданнях України, 0 монографій:

- 1) Гринишин Х. М. Правочини акціонерних товариств, що не підпадають під ознаки значних правочинів. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2023. № 76. Т. 1. С. 158-163.

<https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.76.1.24>

- 2) Гринишин Х. М. Умови дійсності значних правочинів товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2023. № 78. Т. 1. С.159-165.

<https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.78.1.25>

- 3) Гринишин Х. М. Охорона прав та інтересів кредиторів у разі порушення порядку вчинення значних правочинів господарських товариств. Право і суспільство. 2023. № 4. С. 59-68.

<https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.4.10>

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради та присутні на захисті фахівці:

1. **Пилипенко Пилип Данилович** – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри соціального права Львівського національного університету імені Івана Франка МОН України, без зауважень.

2. **Гарагонич Олександр Васильович** – доктор юридичних наук, доцент кафедри економічного права та економічного судочинства Київського національного університету імені Тараса Шевченка МОН України, надав позитивний відгук із зауваженнями:

1. Автор підкреслює, що у сучасних правових наукових дослідженнях значні правочини господарських товариств так і не отримали комплексної розробки. Переважна більшість наукових досліджень у цій сфері була проведена ще до набрання чинності Законом України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» та Законом України «Про акціонерні товариства». Так, на с. 80 дисертантка визначає значний правочин як правочин господарського товариства, для вчинення якого необхідним є надання згоди на це уповноваженим органом управління товариством у встановленому законом порядку та який відповідає спеціальним критеріям, визначеним у законах України та/або локальних актах товариства. При цьому на с. 36 авторкою зазначено, що таке визначення запропоноване в правовій науці вперше, тобто належить до результатів наукового дослідження першого рівня новизни.

Наведене на с. 80 дисертації визначення значного правочину господарського товариства безперечно містить елементи наукової новизни. Проте віднесення авторкою наданого визначення до результатів першого рівня новизни потребує додаткової аргументації адже інші науковці, досліджуючи сутність значних правочинів, неодноразово вже наводили власні визначення цієї правової категорії. З огляду на це вбачається доцільним перенесення зазначеного положення наукової новизни з першого рівня (*Вперше*) на другий (*Удосконалено*) або третій (*Дістало подальшого розвитку*)

2. На с. 99 дисертанткою пропонується, дотримуватися процедури прийняття рішення про вчинення значних правочинів у всіх акціонерних товариствах (за винятком випадків, встановлених у п. 1-4 ч. 8 ст. 106 Закону України «Про акціонерні товариства»), незалежно від кількості акціонерів такого товариства. Тобто така процедура має застосовуватися в обов'язковому порядку і в акціонерних товариствах, 100 відсотків акцій яких належать одній особі (крім випадків, передбачених статутом).

У свою чергу на с. 125 зазначається, що в акціонерних товариствах, 100 відсотків акцій якого належать одній особі, дотримання процедури надання згоди на вчинення значних правочинів, за загальним правилом, є недоцільним.

З урахуванням таких розбіжностей потребує додаткового пояснення дисертанткою питання щодо обов'язковості чи необов'язковості дотримання в акціонерних товариствах, 100 відсотків акцій якого належать одній особі, процедури прийняття рішення про вчинення значних правочинів

3. Ураховуючи специфіку корпоративного управління у повних та командитних товариствах, відсутність прямого законодавчого регулювання значних правочинів цих товариств, дисертанткою пропонується урегулювати відносини щодо значних правочинів на локальному рівні – у засновницькому договорі, що є, як вона зазначає, єдиним установчим документом для повного та командитного товариства (с. 53, 54, 82).

Пропонуючи врегулювати відносини щодо значних правочинів в командитних товариствах на рівні установчого документа, в роботі в якості такого розглядається тільки засновницький договір. Натомість відповідно до ч. 3 ст. 134 Цивільного кодексу України, якщо командитне товариство створюється одним повним учасником, то установчим документом є одноособова заява (меморандум).

У процесі захисту хотілось би почути аргументацію авторки щодо доцільності включення положень про значні правочини в командитному товаристві також і до одноособової заяви (меморандуму).

4. За результатами дослідження авторкою пропонується внесення змін і доповнень до низки нормативно-правових актів (с. 83, 95, 107, 109, 118, 122, 157). Практичне значення результатів дисертації могло б зрости, якби дисертантка звела ці пропозиції у відповідний проект закону, наприклад з назвою «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства з питань значних правочинів господарських товариств» і оформила його як додаток до дисертації. Також це б дозволило винести з окремих положень наукової новизни одержаних результатів, які зазначені у відповідній частині вступу, посилання на номери пунктів, частин, статей законів, до яких пропонується внесення змін і доповнень, і акцентувати увагу виключно на теоретичних здобутках авторки.

3. Вінтоняк Наталія Дмитрівна – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, надала позитивний відгук із зауваженнями:

1. У підрозділі 1.3. «Поняття та ознаки значного правочину» авторка зазначає, що варто погодитися з позицією Верховного Суду України, що значним правочином може вважатися лише той правочин, що спрямований на розпорядження майном товариства, а саме відчуження майна, а не будь-якої іншої форми розпорядження *майном*. Укладення таких договорів як договір оренди, лізингу, управління та інші незалежно від вартості їх предмета не визнаватимуться значними правочинами, адже при укладенні відповідних договорів товариства залишаються власниками майна, що є його предметом. Відтак, укладення таких договорів не здатне спричинити

негативних наслідків для товариства, зокрема, у вигляді переходу права власності на відповідне майно до інших суб'єктів (с. 73-74).

З таким підходом сумнівно чи можна погодитися, оскільки такі правочини як оренди, лізингу, отримання кредиту, поруки, застави та інші можуть укладатися на значні суми та бути ризиковими для товариства, що може негативно вплинути на майновий стан юридичної особи. Якщо аналізувати п. 39 Модельного статуту, затвердженого Постановою «Деякі питання дерегуляції господарської діяльності» № 367 від 27 березня 2019 року, то до значних правочинів серед інших відносять правочини щодо надання товариством об'єкта нерухомого майна або транспортного засобу у користування, отримання Товариством кредиту або позики тощо. Про віднесення й інших правочинів до значних (не тільки тих, що спрямовані на відчуження майна) свідчить і аналіз локальних актів.

До того ж у висновках (ст. 83) дисертантка зазначає, що з огляду на диспозитивність правового регулювання корпоративних відносин є виправданою практика віднесення правочину до категорії значних за його правовою спрямованістю, в результаті виконання яких є ризик зменшення кількості належного товариству майна (наприклад, договори оренди земельних ділянок, нерухомого майна та основних засобів товариства тощо).

2. Дисертантка пропонує уніфікувати законодавчі підходи щодо критеріїв віднесення правочину до категорії «значний» та при визначенні належності правочину до категорії значних використовувати ринкову вартість предмета правочину (а не вартість), яку *порівнювати із вартістю активів товариства (а не чистих активів)*. З однієї сторони, коли вартість чистих активів є незначною або має від'ємне значення внаслідок того, що зобов'язання перевищують суму активів товариства, то будь-який правочин для товариства буде значним, і скликання загальних зборів може бути вкрай не вигідним. Але з іншої сторони, активи товариства можуть бути доволі високими, незважаючи на від'ємне значення чистих активів. І в такому випадку навіть правочин на значну суму для товариства буде укладатися виконавчим органом самостійно без погодження уповноваженим на те органом, що може створювати ризики як для товариства, так і вводити в оману контрагента (іншу сторону договору) щодо фінансового становища товариства. Адже про погіршення майнового стану товариства свідчить саме зменшення чистих активів товариства, а врахування їхнього показника дозволяє контрагенту (кредитору) більш реально оцінити ситуацію та ступінь його захищеності у випадку невиконання зобов'язань товариством.

3. На ст. 133 дисертаційної роботи авторка зазначає, що при укладенні правочину, який сам по собі не є значним, але який у зв'язку з укладенням додаткових договорів (додатків) або ж у зв'язку з пролонгацією договору набуває правового режиму значного правочину, доцільно передбачити певний законодавчий механізм надання згоди на пролонгацію такого договору або на укладення додаткових договорів, коли за сукупністю цей договір і додатки до нього (або ж у зв'язку з пролонгацією) трансформуватимуть звичайний договір у значний правочин. Тут

доцільно було б більш розгорнуто описати механізм надання згоди на пролонгацію правочину, який буде ефективний на думку автора.

4. У роботі дисертантка зазначає, що рішення загальних зборів учасників (акціонерів) товариства, наглядової ради чи іншого уповноваженого органу щодо несхвалення вчиненого значного правочину, яке спрямоване на невиконання своїх зобов'язань, які виникли внаслідок вчинення такого правочину, і може завдати шкоди інтересам кредитора (не завдаючи при цьому шкоду боржнику, товариству), слід вважати фраздаторним. У разі прийняття уповноваженим органом товариства фраздаторного рішення про несхвалення вчиненого значного правочину, яке суперечить правилам чесної ділової практики та попередній поведінці товариства, кредитор вправі звертатись до суду з вимогою про визнання такого рішення загальних зборів учасників (акціонерів) чи наглядової ради недійсним.

Зазначений підхід потребує додаткового розкриття. Варто було б звернути увагу на іноземний досвід.

4. Синчук Світлана Миколаївна – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри соціального права Львівського національного університету імені Івана Франка МОН України, надала позитивну рецензію із зауваженнями:

1. У третьому розділі дисертаційної роботи Гринишин Х.М. зазначає, що при укладенні правочину, який сам по собі не є значним, але який у зв'язку з укладенням додаткових договорів (додатків) або ж у зв'язку з пролонгацією договору набуває правового режиму значного правочину, доцільно передбачити певний законодавчий механізм надання згоди на пролонгацію такого договору або на укладення додаткових договорів, коли за сукупністю цей договір і додатки до нього (або ж у зв'язку з пролонгацією) трансформуватимуть звичайний договір у значний правочин. Відтак, дисертанту у даному випадку було б доцільно запропонувати *необхідні доповнення до законодавства, які б передбачили найбільш оптимальнішу, на розсуд авторки, процедуру надання згоди на пролонгацію такого договору.*

2. Дисертаційну роботу збагатило б виділення структурного компоненту (підрозділу), де б висвітлювалися особливості врегулювання порядку вчинення значних правочинів у державах-членах Європейського Союзу, а також практику застосування інструменту «похідного позову» для захисту корпоративних прав учасників у згаданих юрисдикціях. Так, певні положення наведені в дисертаційному дослідженні, однак вони розпорошені в роботі, а дисертант в багатьох випадках обмежується їх наведенням, не здійснюючи при цьому їх аналізу та можливостей врахування при реформуванні законодавства України.

5. Шпуганич Ірина Ігорівна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри інтелектуальної власності, інформаційного та корпоративного права Львівського національного університету імені Івана Франка МОН України, надала позитивну рецензію із зауваженнями:

1. У п. 3 висновків до роботи Христина Михайлівна вказує на відсутність прямого законодавчого регулювання значних правочинів у повних та командитних товариствах. Водночас, акцент зроблено на тому, що урегулювати відносини щодо значних правочинів в межах цих товариств доцільно на локальному рівні, а саме – у засновницькому договорі, який є установчим документом даних товариства. Не заперечуючи пропозицію дисертантки щодо локального регулювання значних правочинів у повних та командитних товариствах, з таким твердженням дисертантки складно однозначно погодитися. Адже, установчий документ господарського товариства – це лише один із локальних корпоративних актів, що можуть прийматися у господарських товариствах та покликані деталізувати, конкретизувати нормативні приписи щодо вчинення значних правочинів з огляду на суб'єкта їх вчинення, повноваження органу, що вправі приймати рішення щодо вчинення значного правочину, порядок їх прийняття тощо. Отож сформульований у роботі висновок є дещо дискусійним та потребує додаткової аргументації.

2. У межах дисертаційного дослідження Христина Михайлівна детально аналізує порядок подальшого схвалення значного правочину акціонерного товариства, вчиненого з порушенням порядку прийняття рішення про його вчинення. Зокрема, у п. 13 висновків до роботи пропонується надати відповідні повноваження загальним зборам товариства у разі зміни структури корпоративного управління товариства з дворівневої на однорівневу. Втім, слід звернути увагу на те, що можливою є й інша зміна структури корпоративного управління акціонерного товариства: з однорівневої на дворівневу. Відтак, у межах досліджуваної тематики роботи доцільним видається характеристика механізму подальшого схвалення значного правочину також і в цьому випадку.

Загальна оцінка роботи і висновок.

Дисертація Гринишин Христини Михайлівни на тему «**Значні правочини господарських товариств**» є самостійною та ґрунтовною науковою працею, що виконана з дотриманням вимог академічної доброчесності.

У дисертаційній роботі на основі аналізу законодавства, наукової літератури та судової практики здійснено комплексне науково-теоретичне узагальнення та практичне вирішення наукового завдання з корпоративного права спрямованого на дослідження основних аспектів правового регулювання значних правочинів господарських товариств. У роботі досліджено генезу, основні ознаки та запропоновано універсальне визначення значного правочину. Визначено роль та значення локальних корпоративних актів в механізмі правового регулювання значних правочинів господарських товариств. Досліджено компетенцію та порядок прийняття рішень про вчинення значного правочину органами управління господарського товариства. Проаналізовано правові наслідки вчинення значного правочину акціонерного товариства з порушенням порядку прийняття рішення про його вчинення. Визначено умови дійсності та порядок вчинення значного правочину товариств з обмеженою/додатковою відповідальністю та умови та порядок

притягнення до відповідальності посадових осіб за шкоду, заподіяну товариству з обмеженою/додатковою відповідальністю вчиненням значного правочину з порушенням законодавчих норм. Окреслено проблемні питання охорони прав та інтересів кредитора як контрагента значного правочину господарського товариства та обґрунтовано доцільність вдосконалення договірної практики шляхом внесення до тексту правочину положень щодо належності, чи неналежності його до «значних».

Результати відкритого голосування:

«За» – 5 (п'ять) членів ради,

«Проти» – 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування спеціалізована вчена рада ДФ 35.051.164 Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України, м. Львів, присуджує ступінь доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право.

Голова спеціалізованої
вченої ради ДФ 35.051.164,
професор

Пилип ПИЛИПЕНКО

